

Aldri mer en storulykke – om behovet for satsing

Av Prof.em. Jan Erik Vinnem, Preventor AS

Innledning

«Aldri en ny storulykke» var Petroleumstilsynets (Ptil) hovedtema for 2020. Dette var et godt motto, lettfattelig, tydelig og resultatorientert. Synd at det kun varer et år som hovedtema hos Ptil, det burde hatt fokus i mye lenger tid. Derfor har Preventor opprettet denne temasiden:

Aldri mer en storulykke!

Siste storulykke med omkomne på en innretning på norsk sokkel var i 1985, med den brennende gassutblåsningen på den flyttbare boreinnretningen West Vanguard (senere omdøpt til Ocean Vanguard) på Haltenbanken. Før det var det kantringen av Alexander L. Kielland flotellet på Ekofisk-feltet i 1980, det var markering av 40 år siden den tragiske ulykken i 2020.

Siden 1985 har det også vært helikopterulykker på norsk sokkel i 1990, 1997 og 2016, med til sammen 28 omkomne. Dessuten har det vært i overkant av 20 omkomne i arbeidsulykker på innretninger på norsk sokkel i perioden etter 1985. Men det er altså mer enn 35 år siden siste storulykke med omkomne på en innretning på norsk sokkel.

Hva er en storulykke?

På snl.no står det «Med storulykker menes vanligvis ulykker som har potensial til å medføre minst 5 omkomne, eller ulykker som skyldes svikt av flere sikkerhets- og beredskapssystemer og -tiltak¹.» Andre har ofte lagt til at det skal være en plutselig, ikke villet hendelse. I tillegg til personskader, kan også omfattende materielle og/eller store natur- og miljøskader også være aktuelt.

Det er viktig å fokusere på potensialet for å medføre minst 5 omkomne. Eksempelvis ved den brennende utblåsningen med West Vanguard på Haltenbanken i 1985 var det kun 1 omkommet person. Noe over 80 personer ble evakuert, i all hovedsak med to livbåter midt på natta i oktober. Det var åpenbart potensial for mange flere omkomne, men heldigvis var været godt, så evakueringen var helt problemfri, og alle ble tatt om bord på beredskapsfartøyet som lå like ved.

I november 2004 var det en undersjøisk gassutblåsning på Snorre A plattformen i Nordsjøen. Besetningen klarte heldigvis å stoppe den ukontrollerte utstrømningen etter noen timer, så det ble ingen skader på TLP-plattformen, og heller ingen personer skadde. Brorparten av mannskapet (de uten beredskapsoppgaver) ble evakuert med helikopter til nærliggende innretninger, også det uten skader. Men potensialet var åpenbart for svært mange omkomne, særlig hvis plattformen hadde gått rundt, det kunne blitt mer dramatisk enn Kielland-ulykken, så dette var en storulykke, uten omkomne.

---

¹ https://snl.no/sikkerhet_og_beredskap_på_norsk_sokkel#-Storulykker

Hvor lenge vil det være petroleumsvirksomhet på norsk sokkel?

Det er det sterkt varierende oppfatninger av hvor lenge det vil være petroleumsvirksomhet i Norge, både blant befolkningen og blant politikere og fagpersoner. Mange synes å ønske at virksomheten skal legges ned snarest mulig, kanskje fra 2030? Partiet MDG vil fase ut petroleumsvirksomheten i løpet av 15 år, i et partiprogram vedtatt i 2017.

Andre politikere, fagpersoner og velgere synes ikke å ville sette noen begrensninger for varighet av petroleumsvirksomhet på norsk sokkel, de peker på fortsatt stor betydning av virksomheten for norsk økonomi, at norsk petroleumsvirksomhet er blant verdens 'grønneste' virksomheter, og at det fortsatt er store mengder uproduert og uoppdagede petroleumsressurser, samt at verden vil trenge petroleum i uoverskuelig framtid. Hvis Norge avslutter sin produksjon, vil gapet fylles av andre nasjoner, kanskje med høyere miljøutslipp enn det Norge ville hatt. Dessuten vil norsk petroleumsproduksjon uansett bli gradvis redusert i de kommende tiår, når gamle felt blir nedstengt og det ikke kommer tilsvarende mange nye store felt til.

Hvilke politiske partier (eller samarbeidskonstellasjoner) som kommer til å få flertall ved de neste valgene, kommer sannsynligvis til å være avgjørende for framtida for norsk petroleumsvirksomhet.

Men la oss nå anta at petroleumsvirksomheten på norsk sokkel vil fortsette til rundt år 2050². Da er det i så fall ca. 30 år igjen med aktivitet på norsk sokkel. Da bør målsettingen være at det ikke blir en ny storulykke med omkomne på innretningene i løpet av de neste 30 år.

Vi har oppnådd 35 år uten storulykker med omkomne på innretningene, klarer vi 30 år til med samme gode resultat?

Utfordringer

Det er vår overbevisning at det blir betydelig mer utfordrende å klare de neste 30 år med samme gode resultat! Som sentrale forhold i den forbindelse kan det pekes på følgende:

- **Kostnadsfokus.** Det har vært flere perioder før med lav oljepris og kostnadskutt, men siden 2013/2014 synes det å ha blitt varige endringer på en annen måte enn tidligere.
- **Nye driftsformer.** Et element i endringene synes å være at operatørselskapene reduserer sin aktivitet, og lar kontraktører overta større deler av driftsoppgavene. Det medfører større kostnadspress, mindre langsiktighet, pulverisering av ansvarsforhold og at en økende del av virksomheten foregår utenfor petroleumsregelverksregimet.
- **Nye produksjonsløsninger.** De største selskapene på norsk sokkel planlegger fremtidige utbygginger med ubemannede innretninger, der et lite vedlikeholds-mannskap ankommer feltet med 'flerbruksfartøy' noen få ganger i året, for å gjøre vedlikeholdsoppgaver. Innretningene skal på denne måten bli enklere og billigere både investeringsmessig og driftsmessig. De omfattende kravene i norsk petroleumsregelverk må forlates for slike felt, det vil neppe være politisk/økonomisk forsvarlig å opprettholde så omfattende krav med betydelig kostnadseffekt.
- **Endret aktørbilde.** Tidligere var det norske aktørbildet fullstendig dominert av Statoil (nå Equinor, inkl. Hydro) og norske datterselskaper av internasjonale selskaper som Shell, ConocoPhillips, BP, ExxonMobil, Total. Av disse er det kun ConocoPhillips (i tillegg til Equinor)

---

² Forutsetter at virksomheten kan drives i tråd med nasjonale og internasjonale forpliktelser, med avgifter, elektrifisering, CO₂-fjerning, osv. for å tilstrebe mest mulig bærekraftighet.

som har uforandret satsing på norsk sokkel, øvrige er enten helt ute av norsk sokkel eller deleiere i nye konstellasjoner som AkerBP, Vår Energi osv. Dessuten er det kommet til flere mindre og mellomstore norske og europeiske selskaper som Lundin Energy, Neptune Energy og OMW. De store aktørene sitter på store faglige og menneskelige ressurser enn de mindre aktørene, som typisk benytter konsulenter og innleid arbeidskraft i større utstrekning. Langsiktighet og inngående fagkunnskap må forventes å bli skadelidende.

- **Arbeidsmiljø-utfordringer.** Engen-II utvalget³ (partssammensatt) dokumenterte i 2017 at arbeidstakerne hevder at arbeidsmiljøet er blitt dårligere siden oljeprisfallet i 2013/-14, samme informasjon er også dokumentert i RNNP spørreskjemaundersøkelser og i diverse innlegg i media. Særlig hevdes at det er til dels utfordrende psyko-sosialt arbeidsmiljø.
- **Svekket myndighetsfokus.** Petroleumstilsynet fikk kraftig kritikk av Riksrevisjonen i en rapport som ble publisert tidlig i 2019, deres tilsynspraksis hadde for de tilfellene som riksrevisjonen hadde vurdert hatt begrenset effekt på selskapenes oppfølging av HMS. Noen vil hevde at tilsynspraksisen ikke er vesentlig endret siden 2019. Tilsynet får samtidig også utvidet sitt ansvarsområde, som nå også inkluderer offshore vind, injeksjon av CO₂ og undersjøisk mineralutvinning. Det er fare for redusert fokus på storulykkesrisiko for petroleumsvirksomheten ved at ansvarsområdet stadig utvides.
- **Nedprioritering av forskning.** Fram til ca 2010 var det betydelige offentlige bevilgninger til HMS-rettet forskning for petroleumsvirksomheten. Med offentlige bevilgninger ble det også utløst betydelige industrimidler til slik forskning. Det var en ordning som hadde pågått nærmest ubrutt siden 1978, da tre forskningsprogrammer ble opprettet etter flere storulykker (med omkomne) på norsk sokkel på 1970-tallet. I nesten 10 år har det ikke vært særskilte offentlige bevilgninger til slik HMS-forskning, men det sies å være planlagt øremerkede bevilgninger for 2021, det vil i så fall være en viktig satsing.

Noen ganger kan det synes som om verken næringen eller myndighetene tar disse utfordringene inn over seg i særlig grad. Etter vår oppfatning er det summen av sterke og svake signaler knyttet til faktorene som er påpekt her som til sammen gir betydelig grunn til bekymring. Men industrien synes ikke å se disse signalene som særlig utfordrende.

La oss også ta med en annen problemstilling som ingen synes å interessere seg for. Det refereres ofte til at petroleumsvirksomheten er en næring med relativt høy risiko for personell som jobber på feltene og miljømessig, selv om de siste tiår har vist en betydelig reduksjon av risiko, både for personell og miljø. I dagens situasjon må den politiske risiko tillegges betydelig vekt. Som allerede påpekt er det flere politiske partier som ønsker å avvikle petroleumsvirksomheten i løpet av 10–15 år. Men inntil videre unngås dette så lenge de største politiske partiene (først og fremst Arbeiderpartiet og Høyre) vil videreføre denne industrien.

Men hva kan bli de politiske følger av en ny storulykke? Ingen vet det selvsagt, men det er ikke utenkelig at med en ny storulykke (tenk på Deepwater Horizon ulykken i USA i 2010, med mange omkomne og omfattende forurensing av hav og strender), vil befolkningen i Norge vende seg mot denne industrien slik at den politiske støtten på sikt kan falle bort. Med en ny storulykke er det ikke utenkelig at norsk petroleumsvirksomhet vil bli avviklet langt forttere enn hvis en unngår dette.

---

³ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/helse-arbeidsmiljo-og-sikkerhet-i-petroleumsvirksomheten/id2573172/>

Hva er formålet med denne fokussiden?

«Aldri mer en storulykke» er opprettet for å holde et kontinuerlig fokus på samfunnets prioritering av og satsing på forhold som er viktig for å unngå en ny storulykke [med omkomne] på norsk sokkel i de neste 30 år. Vi ønsker å videreføre det gode initiativet fra Petroleumstilsynet i 2020, og «la det få evig liv»!

Petroleumstilsynet har mange prioriterte områder og får stadig utvidelser i sitt ansvarsområde, som gjør at de ikke kan prioritere samme fokusområde over lang tid. Vi håper denne fokussiden kan gi et nyttig fokus for å støtte opp om Ptils eget arbeid for å forebygge storulykker på norsk sokkel.

Planlagt innhold i denne fokussiden

Vi ønsker å tilby nyttig informasjon relatert til temaet, både for næringen, myndigheter, politikere og andre interessenter. Konkret så planlegges følgende typer bidrag:

- Podkaster/intervjuer med sentrale personer
- Andre meningsytringer
- Artikler
- Statistikk
- Omtale av ulykker
- Bakgrunnsstoff (fagartikler, granskinger, mv)
- Lenker til interessante artikler, podkaster, osv.

Det vil ikke bli åpnet for diskusjoner. De som vil bidra til temaet, må kontakte Preventor og gjøre en avtale om bidrag.

Langsiktig perspektiv

I etterkant av den tragiske skred-katastrofen i Gjerdrum i slutten av desember 2020, er det naturlig å fokusere på storulykker mer generelt. I Norge er det potensielle årsaker til storulykker fra industriell og annen næringsvirksomhet, energiproduksjon, i samferdsel, reiseliv og transport samt ulykker forårsaket av naturfenomener.

Som et langsiktig perspektiv er det vår målsetting å utvide fokusområdet for denne temasiden til alle sider av det norske samfunnet som kan bidra til å redusere alle former for storulykker.